

Fred Engst'in "Mao Döneminde Çin'de Sınıf Mücadelesi" Çalışması Üzerine

Giriş:

Çin Halk Cumhuriyeti doğumlu akademisyen ve siyasi aktivist Fred Engst'in (Yang Heping) [\[1\]](#) 2019'da *IPE Journals* için kaleme aldığı "On Class Struggle in China During the Mao Era" geçtiğimiz aylarda Patika Kitap tarafından Türkçe'ye çevrildi ve "**Mao Döneminde Çin'de Sınıf Mücadelesi**" ismi ile okurla buluştu. Fred Engst'in çalışması 1949'daki kurtuluş sürecinden 1976'daki karşı devrimci darbe girişimi ile yeniden kapitalist yola sokulan Çin Halk Cumhuriyeti'ndeki sınıfsal hareketlilikleri ve çizgi mücadelelerini kavrayabilmek açısından pek çok yönden değerli ve oldukça verimli bir içerik sağlıyor. Bununla birlikte, Mao dönemi sınıf savaşımalarını ve sosyalizmin genel meselelerini ele alırken, Engst belli bir idealizme yer yer kapı aralıyor ve geçmiş komünist teorinin tali hatalarını çalışmasına yansıtıyor. Aşağıdaki makalede, ana hatları Engst'in çalışmasındaki içerik ve düşünüş biçimine yönelik çeşitli gözlem ve değerlendirmeler paylaşılacaktır.

4 Evrede Yoğunlaşan Sınıf Savaşimleri

Engst, Çin'deki sınıf mücadelesinin aşamalarını 4 başlık – 4 temel evre altında topluyor. Bunlardan ilki 1949-1956 yılları arasındaki *Sosyalist Dönüşüme İlişkin Mücadele* dönemi. Çin'in feodalizmden, yerli bürokrasiden ve emperyalist saldırganlıktan kurtularak bağımsızlığını kazandığı ve sosyalist dönüşüme başladığı evrede sınıf mücadelesinin biçimi, esas olarak bir tarafta burjuva demokrasisinin değerleri ve dünya görüşü ile kendini sınırlı tutan -ancak geniş bir şekilde devrimci kurtuluş mücadelelerinde yer almış ve bir şekilde komünist partisi içinde kendini ifade etmeye

başlamış- kesimlerle, sınıfsız bir toplum yolunda toplumun, egemen düşüncelerin ve temeldeki üretim/mülkiyet ilişkilerinin radikal bir şekilde değiştirilmesi doğrultusunda mücadele eden sosyalistlerin arasındaki çelişkilerle kendini gösterir. [2]

Engst çalışmasında bu evrede yaşanan problemlerden birini, devrimci savaş döneminde kimin daha çok katkı sunduğuna bakılarak veya kimin hangi bölgeden geldiği doğrultusunda bir kıdem/iktidar yöneliminin ön plana çıkması olarak belirtir (Gao Gang vakası). Tartışmaların yoğunlaştığı bir diğer önemli konu Çin'in iktisadi ve kültürel kalkınma açısından hangi modeli izleyeceği üzerinedir. Önde duran seçenekler Sovyet modelini veya Batı modelini takip etmek şeklinde belirirken ve bu her iki model için de ciddi bir yönelim farklılığı yaşanırken, Mao Zedong önderliğinde "Sosyalist İnsanın Genel Çizgisi" üzerine yürütülen tartışmalarla Çin'in kendi koşulları göz önünde bulundurularak komünizm yolundaki gerçek çelişkilere ve bunların ifade biçimleri dikkate alınması gündeme gelecektir.

Fred Engst ilk evredeki en kritik gelişmelerden birini -ki sonraki süreç üzerinde de doğrudan belirleyici olacak bir gelişmedir- 1955 yılında başlatılan kadrolara yönelik ücret sistemi reformu olarak belirtir.

"Mevkiye bağlı ikramiye ve ayrıcalıklara ek olarak, en üst basamak ile yirmi dördüncü basamak arasında 10/1'i aşkın ücret farklılığı öngören bürokratik mevkilerin kurumsallaşması, kapitalist ideolojinin, proleter öncü içinde yarattığı aşınmayı gözler önüne seriyordu." [3]

Engst'in de belirttiği gibi bu reform, Yan'an Dönemi'nden (ÇKP'nin Uzun Yürüş sonrasındaki evrede 1935-1947 yılları arasında kritik önemdeki tartışma, eğitim ve toplantıların da yapılacağı yaklaşık on yıllık merkez üssüdür) beri yürürlükte olan kadrolara sabit bir geçim ödeneği verilmesine dayalı sistemi ortadan kaldırıyordu. Kapitalist yolcuların gelişimi için elverişli bir zemin oluşturacak hiyerarşik bir ücret

sisteminin kuruluşu, beraberinde terfi ve rütbe gibi çeşitli ayrıcalıkların işlevi olarak görülmeye başlanacak çeşitli statü ve normları kadrolar arasında öne çıkarmaya başlıyordu. Engst, siyasi hataların özeleştiri ve düzeltme çalışmaları ile telafisinin mümkün kabul edildiği ancak örgütsel hataların doğrudan konum kaybetme gibi bir değişiklik durumunu getirmesinden ötürü bu evrede özellikle “siyasi hata yapsan da önemli değil, ama sakın ha rütbeni (gelirini) kaybetme” gibi bir anlayışın kuvvetle filizlenmeye başladığını belirtir. Engst şöyle devam eder:

“Bu açıdan her ne kadar 1956 yılına dek tarımda, sanayide ve ticarette sosyalist dönüşüm tamamlanmış olsa da söz konusu dönüşüm aynı zamanda Parti içindeki birtakım “burjuva” demokratik devrimcilerin kapitalist yolculara dönüşmesine zemin hazırlayan maddi koşulları da yaratmıştı. Ne yazık ki, pek çok Parti kadrosu buna karşı kayıtsızdı. Mao, kadrolar için erken dönemde uygulanan sabit geçim ödeneği sistemini tercih ettiğini pek çok kez ortaya koymuştu. Kendisine başkomutan rütbesi verilmesini kabul etmeyerek gösterdiği üzere, bürokratik ve askeri rütbelerin kurumsallaşmasında da bir hayli rahatsızdı.” [4]

1955 yılındaki bu ücret reformu girişimi, devrimle birlikte üretim araçlarının mülkiyeti değişmiş olsa da esas olarak sosyalist toplumda varlığını sürdürmeye devam eden meta ekonomisinin, ağırlıklı olarak küçük üretimin, sınıflı toplumlardan miras alınan kafa emeği ile kol emeği arasındaki ayrımının ve bu temelde bir iş bölümünün ürettiği bir anlayışa tekabül ediyordu. Bütün bunların kökten dönüştürülmesi uzun, zahmetli ve ancak bilinçli müdahalelerle gerçekleştirilecek bir tarihi sürecin sonucunda mümkün olacaktı. Bununla birlikte, yoğun çelişkilerden örülü olan sosyalist toplumda devrimin öncüsünün yönelimini bu çelişkileri her seferinde kuvvetlendirmek ve kalıcı hale getirmek şeklinde değil, bunları sınıfsız toplum doğrultusunda doğru şekilde çözümlemek şeklinde bir yöntem ve yaklaşım içinde olabilmesi

gerekmektedir. Mao Zedong'un önderliğinde ifadesini bulan bu komünist perspektif (bilimsel yöntem ve yaklaşım) sonraki yıllarda sayısız çizgi mücadelesinde sınanacaktır.

Engst'in gündeme getirdiği ikinci büyük dönem, ne tür bir sosyalizmin inşa edileceğine yönelik mücadelelerin gündemde olacağı 1956-1962 yılları arasını kapsar. Bu evrenin üzerinde SBKP'nin uluslararası komünist hareket üzerinde ciddi bir etkisi olacak meşhur 20.Kongresinde ilan edilen bariz revizyonizmin, 1956'daki Macaristan'daki halk kitlelerinin ayaklanmasının, İkinci Dünya Savaşı'nın galipleri arasında yer alan ABD emperyalizminin yoğunlaşmaya başlayan dünya çapındaki sömürgeci ve bozucu faaliyetlerinin gölgesi bulunmaktadır. Dış faktörler kadar tüm bu fenomenlerin etkileşim içinde olduğu iç faktörlerde de Çin Komünist Partisi'nin verili durumunu negatif yönde etkiliyor ve işleri sınıflı toplumdaki değerler, yaklaşımlar ve uygulamalar şeklinde sürdürmeye eğilimli-arzulu kadrolar meselesini gündeme getiriyordu.

Engst çalışmasında bu ikinci evrenin öne çıkan gelişmesi olarak Mao'nun toplumdaki ve partideki yoğunlaşan çelişkilere karşı çözüm olarak gündeme getirdiği Düzeltme Hareketi'nin (Yüz Çiçek Kampanyası olarak da bilinir) hedeflerinin çeşitli bürokratlar ve devrimi sınırlandırmak isteyen kesimler tarafından rayından çıkartılmasını ve sonrasında gelen Sağcılık Karşıtı Hareket ile esasen pek çok problemlili durumun yaratılmasının altını çizer.

Sosyalist dönüşüm sürecinde tarımının kolektifleştirilmesinden rahatsız olan toplumsal tabakaların kadro düzeyindeki siyasi temsilcilerinin *Sağcılık Karşıtı Hareket* ile problemlili pek çok sloganı ve mekanik yaklaşımları meşrulaştırdıklarını, bütün bunların Mao'nun gitmek istediği doğrultu ile ciddi çelişkiler barındırdığını vurgulayan Engst, böylece kapitalist bir palazlanma sürecini okura gösterir. Bu palazlanma, hem açık hem de kapalı çeşitli mücadelelerin olduğu birinci dönemden sonra gelen artık adım adım açıkça kendini göstermeye başlayan burjuvazinin dünya görüşü ve uygulamalarının sosyalizm

koşulları altında kendini var etmeye başladığı bir zeminde ilerleyecektir.

Sağcılık Karşıtı Kampanya'nın halkın en geniş kesimlerini devrime kazanma yönelimine taban tabana zıt uygulamaları, burjuva demokratik kesimler arasında büyük tepkiye neden olacaktır. Uygulamalar bu kesimleri -ki bu kesimler feodalizme ve emperyalizme karşı yürütülen kurtuluş mücadelesine katılmış, özgürlük için komünistlerle beraber çeşitli mücadeleler vermiş, ancak sosyalizmin gündeme getirdiği yeni mülkiyet ilişkileri doğrultusunda sınıfsal konumları ve dünya görüşleri doğrultusunda çeşitli soru işaretleri olan bu kesimleri- hızla karşı devrimci saflarda konsolide olmaya sürükleyerek sonraki dönemlerde karşı devrimin tabanı olacak bir yapılanmanın da yolunu açacaktır.

Dolayısıyla Engst, karşı devrimin palazlanma sürecinde 1955 dönemindeki problemlili ücret reformu kadar Sağcılık Karşıtı Kampanya'nın çok daha doğru olan Mao'nun önemsemiği Düzeltme Hareketi'ni aşındırmasını da kritik bir gelişme olarak ele alır.

“İnsanlar Sağcılık Karşıtı Hareket'in “başarısını” kutlarken, aslında proleter öncünün bedenine saatli bir bomba yerleştirilmiş ve proletaryadan bağımsız bir sınıf tabakası ortaya çıkmış oldu. O vakitler kapitalist yolcuların gelişmesi için iki ön koşul da sağlanmıştı: Bunlardan biri bürokratik ayrıcalıkların inşası, diğeri ise kitle denetiminin yasaklanmasıydı.” [5]

Liu Shaoqi ve Deng Xiaoping'in idari konumlarda başını çektiği Sağcılık Karşıtı Kampanya evresinin hortlattığı veya doğrudan yapılanmasına katkıda bulunduğru bu iki büyük kötülük -bürokrasi/mevki düşkünlüğü ve kitle inisiyatifinin kötürümleştirilmesi- bir sonraki evrede yaşanan büyük zorluklarla birleşince işler hepten karmaşık ve çözüm açısından zorlu bir hale dönüşecektir. Kampanyanın başını çekenlerin hatalı yöntem ve yaklaşımları ile esas olarak

devrimin tabanı olan kitle desteğini oymuş, moral bozukluğuna neden olmuş, bununla birlikte karşı devrimci saflar gittikçe güçlü hale gelmiştir. [6]

Deng Xiaoping'in bu evredeki "solculuk" adı altında izlediği hatalı yöntemin ve halkı sindirmesinin, kapitalist yolcuların kendi hedeflerine ulaşabilmeleri açısından belirli bir mantığı vardır. Karşı devrimden sonraki evrede, 1987-89 döneminde bir kez daha "solculuk" adı altında böylesi bir yaklaşımın -halk düşmanı siyasetin- bu kesimler tarafından izlendiğinin altını çizmek gerekiyor. Engst'in de belirttiği gibi Deng Xiaoping başta olmak üzere karşı devrimciler atacakları adımları ustalıkla atıyor ve çoğu kez yaptıklarını "sol" göstererek esasen sonraki adımlarının yolunu hazırlıyor ve devrimin zeminini oyuyorlardı. Görünürde solculuk, özünde ve eylemde gericilik bir sonraki dönemde kendini daha da belirgin bir şekilde gösterir.

Büyük İleri Atılım evresinde yaşanan verileri "abartma ve çarpıtma" uygulamaları üzerine eklenen SSCB'ye ödenmesi gereken borçlar ve ülke çapında milyonlarca insanın ölümüne neden olan deprem ve seller gibi afetlerle birleşince ortaya çıkan sonuç moral bozucu olacaktır. Abartma ve rakamları

farklı göstermenin nedenlerine çalışmasında yer veren Engst, sürecin paydaşlarının düşünce biçimlerini ve güttükleri esas niyetleri eleştirir. Büyük İleri Atılım evresi halen karşı devrimciler tarafından Mao'ya karşı kullanılan argümanların başında gelmektedir. Belirttiğimiz gibi, Engst kitabında bu evrenin dinamiklerine yönelik önemli bilgiler sunuyor.

Üçüncü büyük sınıf savaşımı evresi, kapitalistlerin partinin içinde olup olmadığına ve üst kademelerin mi yoksa alt kademelerin mi hedef alınacağına ilişkin mücadelelerin yaşandığı 1962-1966 yılları arasındaki evre olarak ele alınır. Bu dönemin öne çıkan en önemli fenomenlerinin başında kapitalist yolcuların özelleştirmeye yönelik hamlelerinin açık bir şekilde gündeme gelmesidir. Bununla birlikte, kapitalist yolcuların köylülerin ürününe el koymanın araçlarını keşfetmesi, “komünist rüzgar” şeklinde bu süreci yapılandırıp gizlemeleri, Liu Shaoqi başta olmak üzere kapitalist yolcuların gerçek niyetlerini artık kuşkuya yer bırakmayacak şekilde ortaya sermeleri ve kendi mantıklarını izlemedeki kararlılıkları bu üçüncü evrede kendini gösterir. [7] Halk komünlerinin ne şekilde devam edeceği, komünlerden toplanan ürünün kullanımı, partinin ideolojik durumu ve tüm bunların bağlı olduğu komünizm hedefi doğrultusunda bu dönemde Sosyalist Eğitim Hareketi kampanyası [8] ile yoğunlaşan çelişkilere bir cevap verilmeye çalışılır. Kapitalist yolcuların öne sürdüğü “kar etmenin esas alınması” ve “tarımdaki kontrollü özelleştirme hamleleri” karşısında Mao Zedong'un devrimci çizgisi bu evrede önemli bir sınavdan daha geçecektir.

Dördüncü büyük sınıf savaşımı evresi olan Büyük Proleter Kültür Devrimi'ne giden dönemde kapitalist yolcuların gelişimini çeşitli kırılma anlarıyla birlikte sunan Engst'in çalışması, Kültür Devrimi dönemindeki çizgi mücadelelerinin aldığı yeni biçimleri ve bu dönemin karmaşık iç çelişkilerini de içeriyor. Özellikle hizipçiliğin (öğrenci grupları arasındaki, işçi sınıfı içindeki vb.) devrimin hedef ve

amaçları doğrultusunda ne kadar yıkıcı olduğunu belirten Engst, baskıcı ve gerici ilişkileri meşrulaştıran bürokratik uygulamalara ve kitle denetiminin sınırlandırılmasına önemli bir itiraz olarak yapılanan Kültür Devrimi'nin altını oyan faktörlerden en önemlilerinden biri olarak bunu belirtiyor. Çalışmada dördüncü evrede yer alan ve devrimci çizginin işini zorlaştıran olguların başında 1971'de yaşanan Lin Biao olayı, az önce bahsettiğimiz hizipçiliğin aşırı yoğunlaşması ve ülke çapındaki sonu gelmez çatışmaların yarattığı negatif etki olarak belirtiliyor. Gerçekten de Lin Biao olayını takip eden süreçte yeniden devrimcilerin birliğini sağlayabilmek için izlenen siyasetlerde Deng Xiaoping başta olmak üzere kapitalist yolcuların devrimci saflardaki temsilcilerinin yeniden iktidar ve parti mekanizmaları içinde konumlandığının, kritik önemdeki bakanlıklarda ve etki mekanizmalarında koltuklarına kurulan bu kapitalist yolcuların karşı devrimin zeminini daha da geliştirecek siyasetleri "solculuk" adı altında izleyebildiklerini burada belirtmek gerekiyor. Bütün bu çok yönlü ve birbirini etkileyen dinamikler, Büyük Proleter Kültür Devrimi'nin hedef ve kazanımlarının ve bir bütün olarak Çin'in komünist bir dünya için mücadelesinin altının oyulması anlamına geliyordu.

Burada yeri gelmişken belirtmek gerekiyor. Bob Avakian'ın bu tarihi fenomenin yenilgiye uğramasına ilişkin yaptığı önemli analizlerinden birini aktarmak sürecin çok daha materyalist bir temelde kavranmasına yönelik önemli bir bilgi sunmaktadır:

"Eğer tarihi kitleler yapıyorsa, nasıl olur da bir avuç revizyonist darbe yapabilir? Aynı soru şöyle de sorulabilir. Eğer tarihi kitleler yapıyorsa, kapitalizm nasıl olurda dünyada her yerde egemen durumda? Açık bir şekilde durum bu ve bu durumla yüzleşmek zorundayız. Bu durum kapitalizmin uzun vadede lanetlenmiş bir sistem olduğunu ve kitlelerin ayağa kalkarak ondan kurtulacağı gerçeğini değiştirmiyor. Ancak kısa vadede kapitalistler -işçi sınıfı değil- halen dünyanın çoğunu kontrol etmektedir. Uluslararası sermayenin gücü, özellikle de

sosyalist ülkeleri etkilemektedir. Belirli bir ülkede sınıf mücadelesini ilerletmede zorluklar ve kesintiler yaşanabilmektedir. Özellikle belirttiğim gibi, eğer silahlı kuvvetler burjuva unsurların komutası altına girerse revizyonistlerin kısa vadede darbe yapmaları da mümkün hale gelir. Eğer böyle olmasaydı işler oldukça basit olurdu. Yapmamız gereken tek şey çıkıp “tarihi kitleler yapar” demek olurdu, sosyalizm bir günde kurulur, hiçbir kesinti de olmazdı. Ne yazık ki işler bu kadar basit değil.” [9]

Engst'te Kendini Gösteren Ancak Onun da Bağlı Olduğu Belirli Bir Düşünüş Biçimi ve Yaklaşımına Dair Bazı Noktalar

Çalışmasındaki bütün pozitif unsurların yanı sıra, belirttiğimiz gibi Engst'in kendini eskinin içinde konumlandırıran düşünüş biçiminden kaynaklı bazı hatalı yaklaşımlar da yer yer kendini göstermektedir. Örneğin, Parti kadrolarının savunduğu komünist yol ile kapitalist yolu ayırmanın ilkeleri konusunda Engst'in savunduğu “bürokratik imtiyazlara karşı çıkma ve kitle denetimini savunma” şüphesiz önemli tedbirlerdir, ancak bu tedbirleri kendinde iyilikler olarak düşünmemek gerekir. Son kertede bu tedbirler nasıl bir toplum ve hangi temelde sorusundan bağımsız değildir. Bu da doğrudan bilimin, spesifik olarak da komünizmin biliminin yöntem ve yaklaşımından kaynağını alması gerekir. Engst yazısında çeşitli uygulamaların yol açtığı problemlere yönelik yer yer birey ve özellikleri meselesini ön plana çıkarmaktadır. Oysa devrimci mücadelede bilinçli öznenin düşünce ve davranış örüntülerini tutarlı hale getiren şey, karakter özelliklerinden ve iyi niyetlerinden ziyade, benimsemiş oldukları kuramsal çerçeve ve onun realiteyi soyutlama şeklidir. Mao Zedong da dahil olmak üzere devrimci önderlerin çeşitli ve tali karakterdeki eksiklik veya hatalarını değerlendirirken mutlak suretle benimsenen, miras alınan ve içinde düşünülüp fenomenlere müdahale edilen kuramsal çerçevenin -bilimsel paradigmanın- temel özelliklerine ve buradaki çelişkilere geri dönmek

durumundadır.

Engst'in eskinin düşünüş biçimi içinde olduğunu gösteren bir diğer ifadesi bu noktada dikkat çekicidir. Engst şöyle der:

“Burjuva ve küçük-burjuva dünya görüşlerinin en belirgin özelliği, “şeflik” mertebesine ulaşmak, ön plana çıkmak ve patronluk taslamak için yırtınıp durmaktır. Bu, devrimci saflara, genellikle tekkecilik, sekterlik, hizipçilik, benmerkezcilik ve bireyciliğin biçimleri olarak yansır. Böylece Marksizm'in “Bütün ülkelerin işçileri, birleşin” sloganı “benim etrafımda birleşin” şeklinde tahrif edilmiş olur.” – Age. ss.102

Engst burada kavramsal bir idealizme kapı aralamaktadır ve çeşitli doğruları yanlış bir yaklaşım içinde harmanlamaktadır. Bilimin geldiği en ileri düzeyi en tutarlı ve vizyoner şekilde savunacak şahıslar her zaman verili bir toplumda verili çelişkilerin bir ürünü olarak yer alacaklardır. Engst'in örneğinden yola çıkacak olursak, karşı devrimin saldırıları karşısında Mao Zedong etrafında birleşilmemesi gerekir, çünkü bu patronluk taslama siyasetinin veya bencilliğin olumlanmasıdır. Oysa Mao Zedong'un etrafında birleşmenin anlamı esasen Mao'nun temsil ettiği bilimin, komünizm biliminin ve onun geldiği en ileri aşamanın, Mao'nun bu bilimi ilerletme ve uygulamadaki vizyonerliğinin etrafında birleşmek demektir; ve bu durum tam olarak Marx ve Engels'in “Bütün ülkelerin işçilerinin birleşmesi” şiarının doğru bir temelde hayata geçebilmesinin de bir özelliğidir, ona karşı değildir.

Engst'in öncünün tarihsel rolünü ve bunun bilimsel temelini göz ardı eden -veya aynı bağlamda bu rolü salt kişisel özellikler temelinde idealize eden- düşünme biçimiyle ilgili bir diğer problemi belirsiz bir ifadeyle altını çizdiği şu ifadesinde kendini gösterir:

“Mao, tepeden inme toplum mühendisliğine karşıydı. Bunun yerine kitlelerin inisiyatifine ve yaratıcılığına itibar

ediyordu. Kızıl Muhafızlara baktığında gördüğü şey egemen parti bürokrasisinin dışında muazzam bir potansiyel vaat eden, enerjik ve kendiliğinden bir kitle örgütlenmesiydi.” (Age, ss.61)

Bu durum bir kez daha belirli bir hakikati içermekle birlikte esasen Mao'nun devrimci çizgisini doğru şekilde yansıtmamaktadır. Mao kitlelerin devrimci çizgide kalmasını, devrimin meselelerini kavramalarını ve onların yaratıcılıklarının geliştirilip teşvik edilmesini savunuyordu. Mao, parti ve devlet mekanizmalarındaki kapitalist yolcuların geniş halk kitleleri üzerindeki bozucu etkisini ve özellikle siyasetlerde ve çizgide yoğunlaşan baskıcı ve gerici uygulamaların arkasındaki ele başların düşünce biçimlerini hedef tahtasına koymuştu. Bu doğrultuda bir araç olarak proletarya diktatörlüğünün burjuvazi üzerinde çok yönlü olarak uygulanması konusunda kafası karışık, biçimci bir idealist “demokratik” yönelim içinde değildi. Böylesi bir yaklaşım Mao'yu salt bir kitle kuyrukçusu demokrattan öteye taşımaz ve gerçeği de yansıtmaz.

Engst'in “tepeden inme toplum mühendisliği” dediği şeyi komünizm yolunda zorunlulukların ele alınması ve yönetilmesi ile (proletarya diktatörlüğünün uygulanması ve devrimin öncüsünün karmaşık çelişkileri yönetmedeki belirleyici rolü ile) kendini esas olarak boşa düşürmektedir. Keza Mao Zedong, gerek Şanghay Komün modelinin ülkedeki sistemin niteliğini değiştirmedeki zayıflığı konusunda Zhang Chunqiao ile yaptığı görüşmedeki vurgularında, gerek kritik anlarda Kızıl Muhafızlar arasındaki yıpratıcı hizipçi ve şiddet içeren savaşlar karşısında geliştirdiği ve sahaya sürdüğü siyasetlerle (Örnek: İşçi tugaylarının öğrenci gruplarının bulunduğu kampüslere gönderilmesi gibi) gayet de “tepeden” ve “toplum mühendisi” olarak yorumlanabilecek uygulamaların mimarı olduğu görülecektir. Buradaki durum bir kez daha kavramlara-kelimelere yüklenen mutlak kötü, mutlak iyi kötü şeklinde idealist bir yöntem ve yaklaşımdır. Oysa esas mesele,

izlenen uygulamaların toplum çapında ve genel olarak dünyadaki komünizm hedefi doğrultusunda, halk kitlelerinin çıkarları ve kurtuluğu doğrultusunda olup olmadığı ve gerçekten objektif realitedeki çelişkilerin doğru şekilde çözümüne tekabül edip etmediğidir. Tutarlı bir diyalektik materyalist yöntem ve yaklaşım bunu gerektirmektedir. [10]

Engst'in Son Bölümdeki Analizleri zerine

Kapitalist-emperyalist sistemin bağrından koparak yapılanacak, ancak emperyalist bir dünya sistemi ile çevrili olmaya devam edecek sosyalist bir toplumda kendini gösterecek karmaşık çelişkilerin nedenleri, onları var eden koşullar ve tüm bunların kitleler üzerindeki etkilerini doğrudan tanığı olduğu Çin rneğinde göstermeye alışan Fred Engst, çalışmasının son bölümünde sosyalist toplumun esasen ne olduğunu, araç ve amaçlara yönelik mücadelelerinin ayrıca halk arasındaki çelişkilerin niteliğini inceliyor.

Devrimcilerin yaşadıkları ciddi zorlukları anlayabilmek gerekiyor. Fred Engst, egemen anlatının çok dışında, sanıldığı gibi homojen olmayan, niteliksel açıdan farklılıkları bulunan bununla birlikte i içe geçmiş yoğun çelişkilerden örülü hareketli bir toplumu ele alıyor. Atılan adımların neye tekabül ettiğini ve hangi sonuçları doğurduğunu sorguluyor. Mao Zedong'un ölümü ardından 1976'da yaşanan karşı devrimci darbe ile kapitalist yola sokulan Çin Halk Cumhuriyeti'nin ve benzeri üretim/bölüşüm ilişkilerine sahip toplumların niçin sosyalist olamayacağına yönelik notlar düşüyor.

Bununla birlikte Engst'in çeşitli fenomenlere yaklaşımında izlediği yöntem ve yaklaşım biçiminden kaynaklı bazı sınırlılıklar analizlerini zayıflatıyor. Örneğin Engst'in çalışmasında, Mao başta olmak üzere dönemin ne çıkan tarihsel figürlerinin özelliklerini betimleyen kısımları, şahısların özelliklerini merkeze alan ancak bilimsel çerçevenin ve onun topluma uygulanmasının ve bu süreçlere ilişkin dinamikleri geri plana attığı bir çerçeveye katkıda bulunuyor. [11] Bu

bağlamda şu pasaj dikkat çekicidir:

“Mao’nun karşıtlarına acımasızca tavır alan Stalin’in aksine, tam tersi bir uca savrulduğunu ve geçmişte on yıllar boyu silah arkadaşlığını yaptıktan sonra kapitalist yola sapan kişileri, özellikle de üst düzey Parti yöneticilerini yola getirebileceği konusunda gerçek dışı beklentilere kapıldığını söylemek mümkündür. Mao’nun bu gibi insanlara karşı zaafı bulunuyordu. Her ne kadar önerdiği “ilaç” oldukça acı olsa da, Mao daima “hastayı kurtarmayı” denemiş ve ummuştur. Ne var ki, bu insanların pek çoğu “kurtarılmayı” istemiyorlardı. Bürokratik ayrıcalıkların tadına bir kez vardıktan sonra bunların kökünü kazımak için kolaylıkla ikna olacak halleri yoktu. Üstelik, emir yağdırmaya alışmış kişiler olarak, tabandan gelen meydan okumanın hiç de öyle yenilir yutulur cinsten bir şey olmadığını düşünüyorlardı... İflah olmaz kapitalist yolculara gösterilen merhamet, nesnel olarak bakıldığında halka karşı zalimlikler.” [\[12\]](#)

Burada Ensgt belli bir sınırlılılık içindedir. Mao Zedong hiçbir zaman kişiler üzerine yoğunlaşmamıştır. Kişilerin nitelikleri ve devrime sunacakları meselesi genel olarak devrimin hedefleri arasındaydı. Ancak Mao Zedong’un esas görevi, insanların düşünüş biçimini dönüştürmek ve kapitalist sömürü ilişkilerini ve eşitsizlikleri üretme potansiyeli bulunan sosyalist toplumun toprağını yeniden karmaktı. Yani insanları geriye çeken geleneksel mülkiyet ilişkilerinden ve geleneksel düşüncelerden köklü bir şekilde kopmayı hedefliyordu.

Fred Engst, yöntem ve yaklaşımında diyalektik materyalizmi uygulamak yerine belirli biçimlerde idealizme düşmektedir, bu da onun tarih anlatıcılığını doğrudan belirlemektedir.

Engst bu cümlesinin ardından bir soru ortaya atıyor. “Fakat eğer bunlara ikinci bir şans verilmemiş olsaydı, o halde bunların iflah olmaz kapitalist yolcular olduklarını anlamak nasıl mümkün olabilirdi? İşte bu sosyalizm altında devrimcilerin karşılaştıkları ciddi bir sorundur.”

Engst bir kez daha bütün pozitif gözlemleri ve sınıf savaşımının seyrine ve dinamiklerine ilişkin çoğunlukla nitelikli analizlerinin yanında böylesi bir soruyu eskinin düşünüş biçimi içerisinde gündeme getirmektedir. Bu soru esasen bilimsel yöntem ve yaklaşım doğrultusunda hareket edecek proletarya diktatörlüğünün, yani topluma bilimin niçin ve nasıl uygulanacağına dair meseledir; ve burada bir tür bilinemezlik veya öğrenilmiş çaresizlik durumu söz konusu değildir.

Esasen bu sorunun yanıtı, gerek Çin'deki karşı devrimci

darbeyi henüz uluslararası komünist hareket içinde ciddi bir kafa karışıklığı bulunurken berrak bir şekilde analiz etmesi ve Marksist-Leninist-Maoist güçlerin bu ağır yenilgiden gerekli dersleri almasını sağlayarak küresel çapta tabutu çivilenmeye çalışılan komünizmi kararlı bir şekilde savunması ile; gerekse bir bilim olarak komünizmin Marx ve Engels'in çalışmalarından itibaren tali olarak kendini gösteren ve birikerek yapılanan epistemolojik-yöntemsel, siyasi ve örgütsel problemlerini kapsamlı şekilde ele alarak bu tali hatalardan radikal bir kopuşu sağlayan komünizmin yeni sentezini ortaya koyarak yeni bir devrim dalgasına önderlik edecek bir rehberi geliştiren Bob Avakian'ın çalışmalarının gövdesinde yer almaktadır. Özellikle kendisinin kaleme aldığı *Kuzey Amerika'da Yeni Sosyalist Cumhuriyet için Anayasa (Tasarı Önerisi)* [\[13\]](#) bugünden kökten farklı sınıfsız bir toplum doğrultusunda kurulacak ve karmaşık çelişkilerden oluşacak yeni bir toplum modelinin işleyişini, böylesi bir toplumda öncünün rolünü, araçlarını ve meselelere yaklaşımını örneklendirmesi açısından ufuk açıcı bir çalışmadır. Okurlarımıza bu çalışmanın etraflı şekilde incelenmesini bir kez daha öneririz.

Sonuç Yerine

Fred Engst'in **"Mao Döneminde Çin'de Sınıf Mücadelesi"**, Çin Halk Cumhuriyeti'ndeki 1949 ile 1976 yılları arasındaki sınıf savaşımalarını kategorileştirmesi ve karmaşık gözükken çizgi mücadelelerini ayrıştırması açısından verimli içerikler sunan bir çalışmadır. Bununla birlikte, Engst'in çalışması bir sonraki sosyalizm dalgası için geçmişten hangi derslerin alınması gerektiği, hataların ve eksikliklerin nasıl düzeltilmesi gerektiği noktasında çözüm olarak aynı verimliliği göstermemektedir. Hizipçilik, işçi sınıfının yeterince olgunlaşmamış olması, bürokratik zemin ve kapitalizmi yeşerten meta ilişkileri bunların hepsi önemli semptomlar ve verili bir bağlam içinde kendini var eden güçlüklerdir. Fakat öncü tarafından bu semptomlara yönelik

izlenecek yöntem ve yaklaşımın niteliği, bunun nasıl biçimlendirildiği, bu rehberin kendi iç çelişkilerinin neler olduğu burada belirleyici önemdedir ve bir bilim olarak komünizmin üzerine düşünmeyi zorunlu kılar. Engst esas meseleyi komünizmin kendi bilimsel yöntem ve yaklaşımına karşı olan yönlerinin ele alınması şeklinde görmemekte; eskinin uygulamalarına, şahısların özelliklerine ve çeşitli tarihsel gelişmelere dair bazı kısıtlı ve biçimsel çözüm önerileri ile yetinmektedir.

Fred Engst, yöntem ve yaklaşımında diyalektik materyalizmi uygulamak yerine belirli biçimlerde idealizme düşmektedir, bu da onun tarih anlatıcılığını doğrudan belirlemektedir. Engst'in sonuç bölümünde de belirttiği üzere işçi sınıfı ve öncüsü dünyayı değiştirirken gerçekten kendisini de dönüştürmek zorundadır. Ancak bu kendini dönüştürme Engst'in kullandığı soyut bir "kendine çekidüzen vermek" ile çözülecek bir mesele değildir veya "bireycilik" "şahsi değerlendirme" hırsını önde tutmak gibi genel bazı ifadelerle ele alınamaz. Gerek öncünün gerek kitlelerin acil olarak ihtiyaç duyduğu şey, dünyanın yakıcı ve somut çelişkilerini ayrıca geçmiş dönemdeki sosyalizm dalgasının gerçek kazanım ve eksikliklerinin hakikate tekabül edecek şekilde ele alabilmeyi ve bunlardan doğru şekilde öğrenip bunları dönüştürmeyi sağlayacak yöntem ve yaklaşımdaki gerçek bir devrimcileşmedir. Geçmiştekine nazaran daha materyalist, daha diyalektik olmaktır. Günümüzde Bob Avakian'ın geliştirmiş olduğu yeni komünizm, bu acil ihtiyacın bileşenlerini bizlere bütüncül bir şekilde sunmaktadır. Yeni komünizmin yöntem ve yaklaşımının hem sınıfın öncüsü hem de devrimci sürecin yapıcıları olacak halk kitleleri tarafından çok daha kapsamlı bir şekilde öğrenilmesi, bu temelde girişilecek gerçek bir devrim ve kökten farklı bir toplumun kuruluşu açısından ve bu toplumun komünizm hedefi doğrultusunda devamlılığı için kritik önemdedir.

Açıklamalar ve Dipnotlar:

[1] Fred Engst veya Çince adıyla Yang Heping, Çin'in devrimci mücadeleleri süreci içerisinde yer almış çiftçi Erwin Engst ile ABD'li nükleer fizikçi Joan Hinton'ın oğludur. Aynı zamanda Mao dönemi iktisat politikaları, köylerin durumu ve sosyal hareketlilikler üzerine bilinen çalışmaları olan (*Fanshen, Turning Point in China* vb.) yazar William Hinton'ın da yeğenidir. Fred Engst, Büyük Proleter Kültür Devrimi döneminde kızıl muhafız olarak yer almış, bu yıllarda yaklaşık 5 yıl fabrika işçisi olarak çalışmış, yaşanan bu tarihi önemdeki fenomenin bizzat tanığı ve aktif bir öznesi olmuştur. Sonradan iktisat doktorasını yaparak akademik ve siyasi çalışmalarını Çin'de sürdürmeye devam etmiştir. Çin'deki baskıcı ve gerici iktidar mekanizmasına karşı mücadele yürüten ve Kültür Devrimi başta olmak üzere Maoizmin devrimci kazanımlarını savunan çeşitli aktivist gruplarla iletişimini devam ettiren Fred Engst, Pekin'deki UIBE'de iktisat dersleri vermektedir.

[2] Bob Avakian bu durumu "*Mao Zedong'un Ölümsüz Katkıları*" isimli çalışmasında şu şekilde aktarır:

"Görmüş olduğumuz sosyalist devrim devam ettirilmek zorundadır, ve bu süreç gerçekleşirken bunun fazlasıyla ileri gittiğini düşünen ve ilerlemek istemeyen insanlar olacaktır. Mao, son büyük savaşında bu fenomeni ele alır ve şu açıklamayı yapar: "*Demokratik devrimden sonra işçiler, yoksul ve alt katmandaki köylüler durmadılar, devrim istediler. Diğer tarafta ise, bazı Parti üyeleri ilerlemek istemediler, bazıları geri döndü ve devrime karşı çıktılar. Niçin? Çünkü artık kıdemli memurlardı ve yüksek memuriyetlerinden kaynaklı çıkarlarını korumak istiyorlardı.*" Her devrimde bundan fayda sağlayanlar olacağı gibi, çıkarlarına zarar geleceği için devrimin devam etmesini istemeyenler de olacaktır." (Bkz, Age, ss.298-299)

[3] Engst, F., (2020). *Mao Döneminde Çin'de Sınıf Mücadelesi*, İstanbul: Patika Kitap, s.31

[4] Engst, F., *Mao Döneminde Çin'de Sınıf Mücadelesi*, s.32

[5] Age, s.40

[6] Macaristan Ayaklanmaları sürecinde Mao'nun ülke içi etkenlere önem veren (iç

çelişkiye yönelen) yöntem ve yaklaşımına karşı, Liu Shaoqi ve Peng Zhen'in meseleyi salt "dış güçler, emperyalist devletlerin bozucu etkisi" şeklinde ele alması, diyalektik ve tarihsel materyalist yöntem ve yaklaşımın proletaryanın öncüsünün içinde kavranma düzeyini göstermesi açısından önemlidir.

[7] Age, s.55

[8] Dört Temizlik hareketi olarak da bilinen bu kampanyanın hedefleri arasında siyasette, ekonomide, örgütlenmede ve Parti ideolojisinde gerekli temizliğin yapılması yer alır. Kaynak için bkz: Age, s.55

[9] Avakian, B. (1978). *The Loss in China and Revolutionary Legacy of Mao Tsetung* RCP Publications. ss.130-131

[10] Bob Avakian'ın da ifade ettiği gibi; "Mao esaslı bir materyalistti. O, devamlı hareket halinde olan ve değişen, en alçaktan en üste doğru, eskinin yeni tarafından değiştirildiği gerçek dünyada kendini temellendiriyordu. Bu yüzden hiçbir zaman uzak görüşlülüğünü kaybetmedi ve her zaman şimdi ve gelecek arasındaki bağlantıyı, geleceğin şimdide bulunan unsurlarının varlığını kavrayabildi." Avakian, *Mao Zedong'un Ölümsüz Katkıları*, s.324

[11] Engst'in çalışmasında ayrıca devrimci saflar içinde yer alan Mao Zedong'un takipçileri olan ancak karşı devrimci darbe ile gözden düşürülerek "Dörtlü Çete" olarak yaftalanan proleter devrimcilerin özellikleriyle birlikte Zhou Enlai'nin da durumu ele alınıyor. Engst haklı olarak -ki bu mesele Bob Avakian'ın 1978 yılında RCP Publications tarafından basılan "*The Loss in China and Revolutionary Legacy of Mao Tsetung*" başlıklı konuşmasında da henüz olayların sıcaklığı içinde kapsamlı olarak açıklanmıştır- Zhou Enlai'nin çeşitli negatif özelliklerine vurgu yapıyor. Ancak meseleyi esas olarak "kavrayış geliştirmede başarısız olma", "olağanüstü yetenekleri olsa da temel ilkeleri kavramada eksik olma" şeklinde bir bilinç düzeyi geriliğine bağlayarak önemli bir hata yapıyor ve bir şekilde Zhou Enlai'ı da Mao'nun takipçileri olan diğer proleter devrimcilerin -Dörtlerin- yanına yerleştiren bir yönelim içinde bulunuyor. Zhou Enlai, Bob Avakian'ın da açık bir şekilde belirttiği gibi niyetlerden bağımsız olarak süreçteki önemli revizyonistlerden biridir. Uygulamaları belli bir bilinç düzeyi geriliğinden veya zafiyetlerden değil, esas olarak amaçlar konusunda bilinçli ve farklı bir dünya görüşüne sahip olmasından bu dünya görüşüne uygun hedef ve yaklaşımlardan kaynaklanıyordu. Zhou Enlai bilinçli bir şekilde çizgi mücadelelerini ve devrimci dinamizmi bastırmaya çalışıyordu.

Kapitalist yolu tutmuş yeni burjuvazinin temsilcilerinin yeniden yerlerine getirilmeleri ve toplum içinde itibar sahibi yapılmalarında ve genel olarak Kültür Devrimi'nin altının oyulmasındaki bilinçli tercihleri ile Zhou Enlai azılı bir revizyonist olduğunu ispatlamıştır.

[12] Age, s.106.

[13] Kaynak için bkz: [Kuzey Amerika'da Yeni Sosyalist Cumhuriyet İçin Anayasa \(Tasarı  nerisi\) | Yeni Komünizm \(yenikomunizm.com\)](#)

Makale Görseli Kaynağı: China Daily / Han Bingbin